

Eğitim ve Bilim
2010, Cilt 35, Sayı 155

Education and Science
2010, Vol. 35, No 155

Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programının Öğretmenlik Mesleğine ve Programa İlişkin Görüşlere Etkisi

The Effect of Master of Education Programme on Opinions about Teaching Profession and the Programme Itself

Mediha SARI*
Çukurova Üniversitesi

Öz

Araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programının (OAÖTYLP) başlangıcından sonuna öğretmenlik mesleğine ve programın kendisine yönelik görüşlerinde oluşan değişimi incelemektir. Araştırma, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi OAÖTYLP'sine kayıtlı 141 öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında, araştırmacı tarafından geliştirilen anketler kullanılmıştır. Nicel verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistikler kullanılmış, nitel veriler üzerinde içerik analizleri yapılmıştır. Analizler sonucunda, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini severek yapacaklarına ve öğretmenliğin ciddi eğitim gerektiren bir meslek olduğuna dair düşüncelerinin programın başında ve sonunda genel olarak olumlu yönde olduğu, ancak bazı öğretmen adaylarının görüşlerinin programın sonunda olumsuz yönde değiştiği; öğretmen adaylarının OAÖTYLP'nin kendilerini öğretmenlik bilgi, beceri ve değerleriyle donatabileceğine dair görüşlerinde, programın sonunda olumlu yönde bazı değişimlerin yanı sıra olumsuz yönde de bazı değişimler gerçekleştiği belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Hizmet öncesi öğretmen eğitimi, Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı (OAÖTYLP), öğretmen adayı.

Abstract

The main purpose of this study is to determine the nature of change which had occurred on the opinions of prospective teachers about teaching profession and the programme itself in the master of education programme from the beginning to the end. The study was carried out with 141 prospective teachers who were attending master of education programme in secondary education subject areas teaching (MEPSESAT) at Cukurova University Education Faculty. Questionnaires which were developed by the researcher were used as data collection tools. In analysing the data, descriptive statistics for quantitative data and content analysis for qualitative data were used.

Findings indicated that in both at the beginning and at the end of the MEPSESAT, prospective teachers generally have positive views on the statements "teaching is a profession which they will enjoy doing" and "teaching is a profession which requires a serious education". However, there are some negative changes in the opinions of some prospective teachers at the end of the programme. It was also found that while some prospective teachers' opinions about "MEPSESAT can illuminate them the necessary knowledge, skills and values about teaching profession" had changed positively at the end of the programme, some prospective teachers' opinions had changed negatively about this issue.

Keywords: Pre-service teacher education, Master of education programme for secondary education subject areas teaching (MEPSESAT), Prospective teacher

* Öğr. Gör. Dr. Mediha SARI, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı. Tel:0 322 3386733. E-mail: msari@cu.edu.tr

Summary

Purpose

The main purpose of this study is to determine the nature of change which had occurred on the opinions of prospective teachers about teaching profession and the programme itself in the master of education programme from the beginning to the end. The study was conducted on 141 prospective teachers attending at MEPSESAT of Cukurova University Education Faculty in 2006-2007 academic year. The sample which was determined for quantitative data consisted of 123 prospective teachers. Also 18 prospective teachers graduated from the MEPSESAT in 2006 – 2007 academic year were asked to answer a questionnaire consisted open-end questions. Parallel to each other, two questionnaires (one of them consisted closed-end questions and the other consisted open-end questions) were used as data collection tools. The questionnaire which consisted closed-end questions applied to the same prospective teachers at the beginning (as pre-test) and at the end (as post-test) of the MEPSESAT. In analysing the data, descriptive statistics for quantitative data and content analysis for qualitative data were used.

Results

The change on the opinions of prospective teachers about the questions from the beginning to the end of the master of education programme was investigated by using cross-tabulations. Findings showed that while 82 (82%) of the 100 prospective teachers who stated s/he believe in “teaching is a profession which they will enjoy doing” at the beginning of the programme have the same answer at the end of the programme; 14 (14%) of them changed their answer to “Not determined” and 4 (4%) of them changed their answer to “No”. While 9 (42.9%) of the 21 prospective teachers who answered this questions as “Not determined” at the beginning of the programme, gave the same answer in the post test; 8 (38.1%) of them changed their answer to “Yes” and 4 (19%) of them changed their answer to “No” in the post test. 117 (96.7%) of the 121 prospective teachers who “believed in teaching is a profession which requires a serious education” at the beginning of the programme have the same answer at the end of the programme too.

The third question was “Do you believe in the MEPSESAT can illuminate you the necessary knowledge, skills and values about teaching profession?”. There were 77 prospective teachers who answered positively to this question in the pre-test. While 51 (66.2%) of these prospective teachers had no change in their answer in the post-test, 11 (14.3%) of them changed their answer to “Not determined” and, 15 (19.5%) of them changed their answer to “No” at the end of MEPSESAT. There were 34 prospective teachers who answered this question “Not determined” in the pre-test; while 15 (44.1%) of them had no change in their answers in the post-test, 12 (35.3%) of them changed their answer to “Yes” and 7 (20.6%) of them changed their answer to “No” in the post-test. Also 7 (58.3%) of the 12 prospective teachers who answered this question as “No” at the beginning, gave the same answer at the end of the MEPSESAT and, 3 (25%) of these 12 prospective teachers changed their answer to “Yes” and, 2 (16.7%) of them changed their answer to “Not determined” at the end of the programme. Results also show that the 18 prospective teachers who were applied the open-end questions had parallel views to the results reported above.

Discussion

One of the important finding of the study is that, prospective teachers’ beliefs about “teaching is a profession which they will enjoy doing” and “teaching is a profession which requires a serious education” are generally positive both at the beginning and at the end of the MEPSESAT. This finding was supported by some studies in Turkey. Çapa & Çil (2000), Peker & Tambağ (2007) and Oğuz & Topkaya (2008) found in their studies that prospective teachers’ attitudes to teaching profession were improved positively by means of the MEPSESAT. However, some prospective teachers changed their views negatively at end of the MEPSESAT. Another important finding of the study is that there were both negative and positive changes in the prospective teachers’

opinions about “the MEPSESAT can illuminate them the necessary knowledge, skills and values about teaching profession” at the end of the programme.

Conclusion

In conclusion, it can be said that both positive and negative changes had occurred on the opinions of prospective teachers about teaching profession and the programme itself in the master of education programme from the beginning to the end. It can be drawn from the results of the study that the most emphasized suggestion was that more practical training should be done during the pre-service teacher education. Besides that it can be also suggested that some regulations should be done to increase the qualities of the instructors, the physical conditions and the time tables at the MEPSESAT. It was also suggested that the selection process of the prospective teachers should be improved and the quotas should be determined as reasonable numbers. Also, national wide research can be done in which the MEPSESAT programmes deeply investigated and wide precautions should be taken to increase the quality of this programme.

Giriş

Ülkenin geleceği olan kuşakları yetiştirmede birinci derecede sorumlu olanlar öğretmenler olduğu için, öğretmenlerin yetiştirilmesi sürecinin kendisi de oldukça önemlidir. Türkiye’de gerek öğretmenlik mesleğinin kendisi, gerekse bu mesleği profesyonelce yapacak kişiler olan öğretmenlerin yetiştirilmesi, Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren eğitim alanında sık sık çeşitli düzenlemeler yapılan, tartışılan, bazen destek verilen bazen de eleştirilen konulardan biri olmuştur. Özellikle YÖK/Dünya Bankası Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Projesi kapsamında başlatılan ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programı (OAÖTYLP), sık sık eleştiri konusu olmuştur. YÖK’ün 1997 yılında yaptığı yeni düzenlemeyle, ortaöğretim alan öğretmenlerinin tezsiz yüksek lisans programları yoluyla yetiştirilmeleri öngörülmüştür. Buna göre, eğitim fakülteleri bünyesinde ortaöğretime alan öğretmeni yetiştirme programlarının süresi 5 yıla çıkarılmıştır. Ayrıca, eğitim fakültesi dışındaki fakültelerden lisans derecesi almış olanlardan öğretmen olmak isteyenler için de 1.5 yıl süreli tezsiz yüksek lisans programları öngörülmüştür (YÖK, 2008).

Bu programlarda 2006 yılında birtakım güncellemeler yapılmış, daha sonra, OAÖTYLP’ler 22 Mayıs 2008 tarihli Yükseköğretim Genel Kurul Toplantısı’nda tekrar görüşülmüş ve söz konusu programlara ait derslerin ders içeriklerinin aynı kalarak iki yarıyıl (4+1) olarak değiştirilmesi öngörülmüştür (YÖK, 2008). Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nde (1996), OAÖTYLP’nin amacının, öğrenciye mesleki konuda derin bilgi kazandırmak ve mevcut bilginin uygulamada nasıl kullanılacağını göstermek olduğu belirtilmiştir. Ancak bu bilgilerin ne tür bilgiler olacağı, ne gibi yöntemlerle işleneceği, öğretmenlere nasıl bir eğitim anlayışı kazandırılmaya çalışılması gerektiği gibi konularda, ne programın uygulayıcısı olan eğitim fakültelerine gönderilen bir “uygulama esası”, ne de ilgili kurumların yayınlarında konunun önemine yönelik vurgulamalara yer verilmiştir. Durum böyle olunca, OAÖTYLP’nin büyük ölçüde, uygulandıkları fakültelerin yönetici ve öğretim elemanlarının eğitim anlayışı ve eldeki olanaklar doğrultusunda şekillendiği söylenebilir.

Avrupa Birliği Öğretmen Yetiştirme Raporu’nda (Akt. Kavak, Aydın ve Akbaba Altun, 2007) öğretmenlik mesleğinin profesyonelleşmesi ve profesyonel öğretmenlerin; (1) öğretim, öğrenme ve çalışmaya ilişkin araştırma sonuçlarına dayalı bilgiyle yoğrulmuş, (2) etkili öğretme, öğrenme ve çalışma süreçlerinin geliştirilmesi için zengin geçerli deneyimlere sahip, (3) özerk, yetkin, öğrencileriyle ilgili, (4) eleştirel yapısı gelişmiş, entelektüel, (5) öğretmenlik mesleğiyle ilgili özerk meslek örgütlerinde sorumluluk alan ve (5) meslek etiğini benimsemiş kişiler olması beklenmektedir. Acaba Türkiye üniversitelerinde yürütülen OAÖTYLP’lerde öğretmen adaylarına bu yeterlikler ne ölçüde kazandırılmaktadır? Bu konuda yapılan ve yapılacak çalışmaların sayısını artırma gereği açıktır.

Alan yazın incelendiğinde OAÖTYLP ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda bu programdaki öğrencilerin akademik başarıları (Özdemir Alıcı, 2005); öğretmen özyeterlik inançları (Oğuz ve Topkaya, 2008); öğretmenliğe ilişkin tutumları (Oğuz ve Topkaya, 2008; Şimşek, 2005); umutsuzluk düzeyleri (Ceyhan, 2004) gibi konuların ele alındığı ve programın etkililiğinin artırılmasına yönelik birtakım öneriler geliştirildiği görülmektedir. Gök (2003)'ün de belirttiği gibi öğretmen yetiştirme programlarının üzerinde çalıştıkları en anlamlı alanların başında, öğretmenliğe ilişkin tutumların belirlenmesi, bunların öğretmen adaylarına nasıl kazandırılacağına saptanması ve bu işte ne derece başarılı olunduğunun değerlendirilmesi yer almaktadır. Gök'e göre bu, düz ve kolay değil, oldukça karmaşık ve toplumsal kültürel boyutta da düşünülmesi gereken bir uğraştır. Öğretmenlerin mesleğiyle ilişkin gösterdikleri pek çok olumlu ve olumsuz tutumları bilinçli ve bilimsel ölçütler kullanılarak irdelenir ve üzerinde tartışılırsa öğretmen yetiştirme programlarının eksik ve zayıflıklarını yakalama olanakları elimize geçer (Gök, 2003). Bu çalışmada, OAÖTYLP'lerin öğretmen adaylarının gerek öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarında, gerekse mesleki bilgi, beceri ve değerlerinde nasıl bir fark yarattığı, bu değişkenlerdeki erişileri üzerinden incelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca, bu programdan beklentilerinin neler olduğu ve bu beklentilerin ne ölçüde karşılanabildiği de irdelenmiştir. Araştırmada ulaşılan bulguların, hizmet öncesi öğretmen eğitimi programlarının iyileştirilmesine yönelik katkılarda bulunacağı düşünülmektedir.

Baskan (2001)'in de belirttiği gibi, Türkiye öğretmen yetiştirme sistemi, öğretmen yetiştirme alanında sadece çağdaş gelişmelerin izleyicisi değil, kendi deneyimleriyle onların etkileyicisi olmalıdır. Bu bağlamda, öğretmen yetiştirme sistemi, sorunlarını ya da çağdışı uygulamalarını sürdüren veya biriktiren bir sistem olmaktan kurtulmalı, kendini sürekli yenileyebilen bir sistem mantığına kavuşmalıdır. Bu amaca ulaşılmasında elbette konuyla ilgili yapılacak araştırmalar büyük önem taşımaktadır. Ancak araştırmaların yapılması kadar, sürekliliğinin sağlanması ve öğretmen yetiştirme sürecinin tamamına yayılması da önemsenmelidir. Öğretmen adayları öğretmenlik mesleğini ne gibi eğilimlerle tercih etmektedir? Mesleki tutumları nasıldır? Öğrenim gördükleri OAÖTYLP'den beklentileri nelerdir? Programın sonunda bu eğilim, tutum ve beklentilerinde ne gibi değişimler olmaktadır? Bu değişimlerin istendik yönde gerçekleşmesi için ne gibi önlemler alınabilir? Bu sorulara yanıt aramanın, hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarının düzenlenmesine katkıda bulunacağı düşünülerek yapılması uygun görülen bu araştırmanın genel amacı, öğretmen adaylarının OAÖTYLP'nin başlangıcından sonuna öğretmenlik mesleğine ve programın kendisine ilişkin görüşlerinde ne gibi değişimlerin oluştuğunu belirlemektir. Bu ana amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

OAÖTYLP'nin başlangıcından sonuna öğretmen adaylarının;

Öğretmenlik mesleğini sevmeye, öğretmenliğin ciddi eğitim gerektiren bir meslek olup olmadığına ve OAÖTYLP'nin kendilerine gereken bilgi ve becerileri kazandırabileceğine dair inançlarında nasıl bir değişim olmuştur?

Öğretmen adaylarının bu değişimin nedenleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

Öğretmen adaylarının OAÖTYLP'nin geliştirilmesine yönelik önerileri nelerdir?

Yöntem

Örneklem

Bu araştırma, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi OAÖTYLP'sine kayıtlı öğretmen adayları üzerinde 2006-2007 öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nicel verileri için random atamayla oluşturulan örneklemde matematik, fizik, kimya, biyoloji, edebiyat ve felsefe bölümlerinden 123 öğretmen adayı yer almıştır. Yaş aralığı 21-36 olan öğretmen adaylarının yaş ortalaması 24.35'tir. Araştırmada ayrıca, gönüllülük esasına göre, 2006-2007 öğretim yılının sonunda programı bitiren 18 mezuna ulaşılarak, açık uçlu sorulardan oluşan bir anket uygulanmıştır. Bu bağlamda araştırmaya 141 öğretmen adayı katılmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen iki anket kullanılmıştır. Birinci ankette üç soru yer almıştır. Bu sorular “Gerçekten severek öğretmenlik yapacağınıza inanıyor musunuz?”, “Öğretmenlik sizce gerçekten ciddi eğitim alınması gereken bir meslek midir?” ve “OAÖTYLP’nin sizi öğretmenlik bilgi, beceri ve değerleriyle gerçekten donatacağına inanıyor musunuz?” şeklindedir. Öğretmen adaylarının bu soruları “Evet”, “Kararsızım” ve “Hayır” seçenekleriyle yanıtlamaları istenmiştir. Sorular öğretim yılının ikinci haftası (öntest) ile son haftası (sontest) aynı öğretmen adaylarına uygulanarak arada geçen süre içerisinde yanıtlarındaki değişimin taranması amaçlanmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunu oluşturan veriler, dört açık uçlu sorudan oluşan anket yoluyla toplanmıştır. Bu ankette nicel verilerin toplandığı ankete paralel olarak üç genel soru ve bunların altında (a) “Programın başında bu konudaki görüşleriniz nelerdi, neden?” ve (b) “Programın sonunda bu düşüncelerinizde herhangi bir değişme oldu mu? Olduysa sizce bu değişimin nedenleri nelerdir?” şeklinde iki alt soruya yer verilmiştir. Bu soruların yanı sıra öğretmen adaylarının OAÖTYLP’nin etkililiğinin artırılmasına yönelik önerilerini yazmaları da istenmiştir.

Araştırmada ulaşılan nicel verilerin yüzde ve frekans dağılımları incelenmiş, nitel veriler üzerinde ise içerik analizleri yapılmıştır.

Bulgular

Öğretmen Adaylarının OAÖTYLP’nin Başlangıcından Sonuna Öğretmenlik Mesleğine ve Programın Kendisine Yönelik Görüşlerindeki Değişmelere İlişkin Nicel Bulgular

Öğretmen adaylarına yöneltilen “Gerçekten severek öğretmenlik yapacağınıza inanıyor musunuz?”, “Öğretmenlik sizce gerçekten ciddi eğitim alınması gereken bir meslek midir?” ve “OAÖTYLP’nin sizi öğretmenlik bilgi, beceri ve değerleriyle gerçekten donatacağına inanıyor musunuz?” sorularına verilen yanıtların öntest ve sontestteki frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine ve OAÖTYLP’ye Yönelik Görüşlerindeki Değişmeler

Öntest	Sontest	Evet		Kararsızım		Hayır		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Gerçekten severek öğretmenlik yapacağınıza inanıyor musunuz?									
Evet		82	82.0	14	14.0	4	4.00	100	100
Kararsızım		8	38.1	9	42.9	4	19.0	21	100
Hayır		1	50.0	1	50.0	-	-	2	100
	Toplam	91	74.0	24	19.5	8	6.50	123	100
Öğretmenlik sizce gerçekten ciddi eğitim alınması gereken bir meslek midir?									
Evet		117	96.7	2	1.7	2	1.7	121	100
Kararsızım		1	100	-	-	-	-	1	100
Hayır		1	100	-	-	-	-	1	100
	Toplam	119	96.7	2	1.6	2	1.6	123	100
OAÖTYLP'nin sizi öğretmenlik bilgi, beceri ve değerleriyle gerçekten donatacağına inanıyor musunuz?									
Evet		51	66.2	11	14.3	15	19.5	77	100
Kararsızım		12	35.3	15	44.1	7	20.6	34	100
Hayır		3	25.0	2	16.7	7	58.3	12	100
	Toplam	66	53.7	28	22.8	29	23.6	123	100

Gözeneklerin %20’den fazlasında frekans 5 ve aşağı olduğundan X^2 değerlerine bakılamamıştır

“Gerçekten severek öğretmenlik yapacağınıza inanıyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar bakımından Tablo 1 incelendiğinde, programın başında gerçekten severek öğretmenlik yapacağına inandığını belirten 100 öğretmen adayından, 82’sinin (%82) “evet”, 14’ünün (%14) “kararsızım” ve 4’ünün (%4) “hayır” ifadeleriyle soneste bu soruyu yanıtladıkları görölmektedir. Önteste “kararsızım” yanıtını veren 21 öğretmen adayından ise soneste 8’i (%38.1) “evet”, 9’u (%42.9) “kararsızım” ve 4’ü (%19) “hayır” seçeneklerini tercih etmişlerdir. Programın başında gerçekten severek öğretmenlik yapacağına inanmadığını belirten 2 öğretmen adayından birinin yanıtı “evet”, diğerrinin yanıtı ise “kararsızım” şeklinde değışmiştir.

“Öğretmenlik sizce gerçekten ciddi eğitim alınması gereken bir meslek midir?” sorusuna önteste “evet” yanıtını veren 121 öğretmen adayından 117’si (%96.7) soneste de soruyu aynı şekilde yanıtlamıştır. İkişer öğretmen adayı ise (%1.7) soneste “kararsızım” ve “hayır” seçeneklerini işaretlemişlerdir. Önteste bu soruyu “kararsızım” ve “hayır” şeklinde yanıtlayan birer öğretmen adayının yanıtları ise soneste “evet” olacak şekilde bir değışim göstermiştir.

“OAÖTYLP’nin sizi öğretmenlik bilgi, beceri ve değrleriyle gerçekten donatacağına inanıyor musunuz?” sorusuna önteste verdikleri yanıtlarda görölen değışmeler ise řu şekildedir: Programın başında “evet” yanıtını veren 77 öğretmen adayından soneste 51’i (%66.2) “evet”, 11’i (%14.3) “kararsızım” ve 15’i (%19.5) “hayır” yanıtını vermişlerdir. Önteste bu soruyu “kararsızım” ile yanıtlayan 34 öğretmen adayının sonestlerdeki yanıtları 12 (%35.3) “evet”, 15 (%44.1) “kararsızım” ve 7 (%20.6) “hayır” şeklinde değışmiştir. Soruyu başta “hayır” olarak yanıtlayan 12 öğretmen adayının 7’si (%58.3) soneste de aynı yanıtı vermişken, bu öğretmen adaylarının 3’ü (%25) “evet”, 2’si (%16.7) “kararsızım” seçenekleriyle yanıtlarını değıştirmiştir.

Öğretmen Adaylarının OAÖTYLP’nin Başlangıcından Sonuna Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Duygularında Oluşan Değişime Yönelik Nitel Bulgular

Açık uçlu sorulardan oluşan ankette öğretmen adaylarına yöneltilen ilk genel soru, öğretmenlik mesleğine yönelik duygularıyla ilgili olan “Gerçekten severek öğretmenlik yapacağınıza inanıyor musunuz?” sorusudur. Bu genel soruyla ilgili olarak, (a) “Bu programa başladığınızda gerçekten severek öğretmenlik yapacağınıza inanıyor muydunuz, neden?”, (b) “Programın sonunda bu düşüncelerinizde herhangi bir değışme oldu mu? Olduysa sizce bu değışimin nedenleri nelerdir?” şeklinde iki soru yöneltilmiştir. Bu sorulara verilen yanıtlar üzerinde yapılan içerik analizleri sonucunda ulaşılan bulgular aşağıda sunulmuştur.

Alt Soru 1: Bu programa başladığınızda gerçekten severek öğretmenlik yapacağınıza inanıyor muydunuz? Neden?

Yanıt: Evet, inanıyordum (f:14)

Yanıtın Gerekçeleri: Öğretmenlik mesleğini sevmem ve başkalarına bir şeyler öğretme isteğim ve inancım (f:10), Kişiliğimin öğretmenliğe uygun olduğunu düşünmem (f:4), Öğretmenliğin bayanlar için ideal meslek olduğunu düşünmem (f:1).

Yanıt: Hayır, inanmıyordum (f:3)

Yanıtın Gerekçeleri: Amacım öğretmen olmak değil, bir iş sahibi olmaktı (f:1), Öğretmenliğin bana göre olmadığını düşünüyordum (f:1), Öğrencilere bir şeyler verebileceğime pek inanmıyordum (f:1).

Yanıt: Kısmen inanıyordum (f:1)

Yanıtın Gerekçeleri: Öğretmen olup olamayacağımdan emin değildim; ama olursam da elimden gelenin en iyisini yapacağımdan emindim (f:1).

Alt Soru 2: Programın sonunda bu düşüncelerinizde herhangi bir değışme oldu mu? Olduysa sizce bu değışimin nedenleri nelerdir?

Yanıt: Evet, olumlu yönde değışme oldu (f:9)

Yanıtın Gerekçeleri: Programda yer alan dersler doğrultusunda edindiğim bilgi ve beceriler (f:5), Öğretim elemanlarının olumlu tutum ve davranışları (f:3), Eğitim sürecinde öğretmenlik mesleğinin güzelliklerini fark ettim (f:2), Staj çalışmalarında mesleği daha yakından tanıma (f:2), Daha önce bu meslek hakkında hiç fikrimin olmayışı (f:1).

Yanıt: Evet, olumsuz yönde değişme oldu (f:2)

Yanıtın Gerekçeleri: Öğretim elemanlarının yanlış tutumları (f:1), Eğitimde her şeyin paraya döküldüğünü görmem (f:1).

Yanıt: Hayır, değişme olmadı (f:7)

Yanıtın Gerekçeleri: Bu öğretmen adayları yanıtları için gerekçe belirtmemişlerdir.

Yukarıda görüldüğü gibi ilk soruya öğretmen adaylarının 14'ü olumlu, 3'ü olumsuz yönde yanıtlar vermişken bir öğretmen adayı da kısmen yönünde yanıt vermiştir. Öğretmenlik mesleğine ilişkin duygularında oluşan değişimleri irdelemek için sorulan ikinci açık uçlu soru "Programın sonunda bu düşüncelerinizde herhangi bir değişme oldu mu? Olduysa sizce bu değişimin nedenleri nelerdir?" şeklindedir. Bu soruyu 18 öğretmen adayından dokuzu "olumlu", ikisi "olumsuz" değişim olduğu yönünde açıklamalarla, yedi öğretmen adayı da herhangi bir değişim olmadığı şeklinde yanıtlamıştır. Görüşlerinde herhangi bir değişme olmadığını ifade eden yedi öğretmen adayı, programın başında da öğretmenlik mesleğini severek yapacağını belirten bireylerdir.

Öğretmenlik mesleğine ilişkin duygularında olumlu değişimler olduğunu ifade eden öğretmen adaylarından biri görüşlerini "Önceleri pek inanmıyordum. Nasıl yapacağım, acaba öğrencilere yardımcı olabilecek miyim? Onlara bir şeyler öğretebilecek miyim? diye düşünüp dururdum. Fakat geçen sene stajda çok şey öğrendim, öğretmenliği sevdiğimi fark ettim, öğrencilere bir şeyler öğretmenin ne kadar güzel olduğunu, onların anlamalarını, size severek bakmalarının ne kadar güzel olduğunu fark ettim ve öğretmenliği daha severek yapacağıma inandım" (ÖA₁₁) sözleriyle açıklarken, programın sonunda öğretmenlik mesleğine yönelik düşüncelerinde olumsuz yönde değişim olduğunu belirten bir öğretmen adayı ise "İlk dönem dersleri başladıktan sonra bize öğretmenliği sevdirmesi gereken bazı hocalarımızın yanlış tutum ve davranışları beni öğretmenlikten soğutmuştur... Çoğu hocamız bizlere bilgi yüklemeye çalıştı. Bu her ne kadar gerekli olsa da aşırıya giden hocalarımız oldu... İsteyerek gelmeme rağmen düşüncelerim olumsuz yönde etkilendi. Program sonunda öğretmenlik nasıl yapılır, bilgilerimiz öğrencilere nasıl aktarılır konusunda yeterli donanıma sahip olmadan boş üç yarıyıl geçirdik" (ÖA₁) şeklinde açıklamalar yapmıştır.

Öğretmen Adaylarının OAÖTYLP'nin Başlangıcından Sonuna Öğretmenlik Mesleğinin Ciddi Bir Eğitim Gerektirip Gerektirmediğine İlişkin Düşüncelerinde Oluşan Değişime Yönelik Nitel Bulgular

Öğretmen adaylarının OAÖTYLP'nin başlangıcından sonuna öğretmenlik mesleğinin ciddi bir eğitim gerektirip gerektirmediğine ilişkin düşüncelerinde oluşan değişime yönelik yöneltilen sorulara verdikleri yanıtlara göre, programın başında öğretmen adaylarının 15'i öğretmenliğin ciddi eğitim gerektiren bir meslek olduğunu düşünmektedirler. Öte yandan, üç öğretmen adayı da programın başında öğretmenliğin ciddi eğitim gerektiren bir meslek olduğuna inanmadığını ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarına yöneltilen diğer alt soru, programın sonunda öğretmenliğin ciddi eğitim gerektiren bir meslek olup olmadığına dair görüşlerinde bir değişme olup olmadığına ilişkindir. Öğretmen adaylarının 14'ü programın sonunda olumlu yönde, 4'ü de olumsuz yönde değişmeler olduğunu ifade etmişlerdir. Aşağıda öğretmen adaylarının verdikleri yanıtlar ve bu yanıtların gerekçeleri sunulmuştur.

Alt Soru 1: Programa başladığınızda öğretmenliğin ciddi eğitim alınması gereken bir meslek olduğuna inanıyor muydunuz? Neden?

Yanıt: Evet, inanıyordum (f:15)

Yanıtın Gerekçeleri: Öğretmenliğin çok zor ve emek ve sorumluluk gerektiren bir iş olduğuna inanıyorum. Eğitimci alan bilgisi ve kişisel nitelikler açısından iyi yetişmiş olmalıdır

(f:8), Gelişmiş ve kalkınmış bir ülke için iyi eğitilmiş bir topluma ihtiyacımız var, bunun da iyi eğitilmiş öğretmenlerle olacağına inanıyordum (f:4), Herkesin yapamayacağı bir meslek olduğuna inanıyordum (f:3).

Yanıt: Hayır, inanmıyordum (f:3)

Yanıtın Gerekçeleri: Sadece bir zorunluluk olduğundan bu eğitimin alınması gerektiğine düşünüyordum (f:2), Öğretmenliği herkesin yapabileceği iş olarak görüyordum (f:1).

Alt Soru 2: Programın sonunda bu düşüncelerinizde herhangi bir değişme oldu mu? Olduysa sizce bu değişimin nedenleri nelerdir?

Yanıt: Evet, olumlu yönde değişme oldu (f:14)

Yanıtın Gerekçeleri: Program boyunca alınan derslerin gelişime olan katkısını görmüş olmam (f:7), Program boyunca öğretmenliğin zorluklarını, değişik yönlerini yakından görmüş olmam (f:4), Staj çalışmaları sırasında geçirdiğim yaşantılar (f:3), Aldığım eğitimin kişisel niteliklerime de katkı getirmiş olması (f:3), Dersimize giren bazı öğretim elemanlarının niteliğinin yüksek olması (f:2), Program süresince öğretmenliğin kişiliğime gerçekten uygun olduğunu görmüş olmam (f:1).

Yanıt: Evet, olumsuz yönde değişme oldu (f:4)

Yanıtın Gerekçeleri: Öğretim elemanlarının bazılarının niteliğinin çok düşük olması (f:2), Öğretmenliğin birçok öğrenci ve öğretim görevlisi tarafından ciddiye alınmadığını anlamış olmam (f:1), Ders programının çok düşüncesizce oluşturulmuş olması (f:1), Bu işin kısa sürede olamayacağını ve formasyon derslerinin dört yıla yayılması gerekliliğini görmüş olmam (f:1), Ciddi bir eğitim almayanların da KPSS sonucuna göre atamasının yapıldığını görmüş olmam (f:1).

Öğretmen Adaylarının OAÖTYLP'nin Kendilerini Öğretmenlik Bilgi, Beceri ve Değerleriyle Donatıp Donatamayacağına İlişkin Düşüncelerinde Oluşan Değişime Yönelik Nitel Bulgular

Ankette yer alan üçüncü genel soru "OAÖTYLP'nin sizi öğretmenlik bilgi, beceri ve değerleriyle gerçekten donatacağına inanıyor musunuz?" şeklindedir ve bu soruya ilişkin programın başında ve sonundaki düşüncelerini nedenlerini de belirterek açıklamaları istenmiştir. Buna göre yedi öğretmen adayı programa başladığında OAÖTYLP'nin kendisini öğretmenliğin gerektirdiği bilgi, beceri ve değerlerle donatacağına inandığını belirtirken, 11 öğretmen adayı bu konuda olumsuz düşüncelerle programa başladığını ifade etmiştir. Programın sonunda ise öğretmen adaylarının yedisi düşüncelerinde olumlu; ikisi olumsuz; dördü bazı açılardan olumlu bazı açılardan olumsuz değişmeler olduğunu belirtmişken, beş öğretmen adayı da düşüncelerinde herhangi bir değişme olmadığını ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının bu çerçevede verdiği yanıtlara ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Alt Soru 1: Programa başladığınızda bu konudaki düşünceleriniz nelerdi? Neden?

Yanıt: Evet (f:7)

Yanıtın Gerekçeleri: Programın öğretmenliğin gerektirdiği bilgi ve becerileri kazandıracağını düşünmüş olmam (f:6), Programın faydalarını önceden araştırmış olmam (f:1).

Yanıt: Hayır (f:11)

Yanıtın Gerekçeleri: Öğretmenliğin yapılmadan sadece yüksek lisans eğitimiyle ve bir yılda tam anlamıyla öğrenileceğine inanmıyordum (f:4), Kolay dersler alıp geçeceğimi düşünüyordum (f:3), Öğretmen ataması olmadığı için programı pek önemsemiyordum (f:1), Daha önce hiçbir işe yaramadığını duymuştum. (f:1), Bu eğitimi almadan da bir öğretmenin donanımlı olabileceğini düşünüyordum (f:1), Eğitim derslerinin gereksiz olduğunu, lisans derslerimin yeterli olduğunu düşünüyordum (f:1).

Alt Soru 2: Programın sonunda bu düşüncelerinizde herhangi bir değişme oldu mu? Olduysa sizce bu değişimin nedenleri nelerdir?

Yanıt: Evet, olumlu yönde değişme oldu (f:7)

Yanıtın Gerekçeleri: Önceden hiçbir şey bilmiyorken şimdi eğitim alanındaki bilgilerimde gördüğüm artış (f:4), Staj çalışmalarının yararı (f:2), Bu eğitimin özgüvenimi artırmış olması (f:1), Derslerin güncel olması (f:1), Öğretim elemanlarının nitelikli olması (f:1).

Yanıt: Evet, olumsuz yönde değişme oldu (f:2)

Yanıtın Gerekçeleri: Derslerin bilgiye dayalı ve yüzeysel işlenmesi (f:2), Uygulamaya yeterince yer verilmemesi (f:2), Tüm formasyon derslerinin bir yıla sıkıştırılmış olması (f:2), Bazı derslerin eğitim fakültesinden değil de fen edebiyat fakültesinden öğretim elemanları tarafından okutulmuş olması (f:1).

Yanıt: Bazı açılardan olumlu, bazı açılardan olumsuz değişmeler oldu (f:4)

Yanıtın Gerekçeleri: Bazı nitelikli öğretim elemanlarından çok şey öğrendik fakat bazıları hiç etkili değildi (f:2), Ders anlatırken materyalleri etkili bir şekilde kullanmayı öğrenmek çok güzeldi. Ama bazı uygulamalar sadece olması gerektiği içindi (f:1).

Yanıt: Hayır, herhangi bir değişme olmadı (f:5)

Yanıtın Gerekçeleri: Bu öğretmen adayları yanıtları için gerekçe belirtmemişlerdir.

Öğretmen Adaylarının OAÖTYLP'nin Etkililiğinin Artırılmasına Yönelik Önerileri

Ankette yer alan son soru, öğretmen adaylarının OAÖTYLP'nin etkililiğinin artırılmasına yönelik önerileriyle ilgilidir. Bu soruya verilen yanıtlar üzerinde yapılan içerik analizleri sonucunda, öğretmen adaylarının sekiz farklı kategoride toplam 47 öneride bulundukları belirlenmiştir. Bu önerilerin 15'i eğitim sürecinde uygulamaya ağırlık verilmesi, 12'si öğretim elemanlarının niteliklerinin artırılması, 9'u öğretim programının düzenlenmesi, 3'ü ders programlarının düzenlenmesi, 2'si öğretmen adayı seçiminin düzenlenmesi, 2'si fiziksel olanakların düzenlenmesi, 2'si öğretmen adaylarına ek eğitimler verilmesi ve 2'si de öğretim elemanı – öğrenci arasındaki iletişimin güçlendirilmesine yönelik önerilerdir. Öğretmen adaylarının OAÖTYLP'nin etkililiğinin artırılmasına yönelik önerileri aşağıda sunulmuştur.

Öneri Kategorisi: Uygulamaya Yönelik Eğitim (f: 15)

- Teorik bilgilerin uygulanmasına daha çok ağırlık verilmelidir (f:8)
- Staj çalışmaları her düzeydeki okulda gerçekleştirilmeli, böylece öğretmen adayları farklı koşullara sahip okulları tanıma olanağına kavuşturulmalıdır (f:2)
- Bu haliyle yarar getirmediğinden, staj uygulamalarına daha çok titizlik gösterilmeli ve işlevsel bir hale dönüştürülmelidir (f:2)
- Uygulama dersleri pilot okullar seçilerek bu okullarda yapılmalıdır (f:1)
- Stajların süresi artırılmalıdır (f:1)
- Staj uygulamalarında eğitim fakültesindeki öğretim elemanları görevlendirilmelidir (f:1)

Öneri Kategorisi: Öğretim Elemanlarının Niteliği (f:12)

- Öğretim elemanlarının dersleri daha etkili işlemesi için önlemler alınmalıdır (f:6)
- Bazı bölümlerin derslerine öğrencileri çok zorlayan öğretim elemanları girerken bazı bölümlerdeki öğrencilerin derslerini çok kolay geçmelerinin yarattığı adaletsizliğin giderilmesi (f:2)
- Özel öğretim yöntemleri derslerine eğitim fakültesinden öğretim elemanlarının görevlendirilmesi (f:2)
- Tezsiz YL programında ders verecek öğretmenlerin kendi bilgi ve birikimlerini, tecrübesini maksimum düzeyde öğretmen adaylarına aktarmayı amaç olarak benimsemeleri (f:1)

Öneri Kategorisi: Öğretim Programı (f:9)

- Bu programdaki gereksiz bazı dersler (Halkla İlişkiler, Bilim Tarihi vb.) kaldırılmalı, bunun yerine öğretmen-öğrenci ilişkisi, sınıfta karşılaşılabilecek problemler, öğretmenlik hayatında neler yapacakları, ne gibi sorunlarla karşılaşacakları vb. için özel dersler konulmalıdır (f:6)
- Tezsiz Yüksek Lisans programının süresi uzatılmalı, daha uzun bir dönemde, ayrıntılı bir eğitim alınmalıdır (f:1)
- Kapsamı aynı olan derslerden sadece biri programda yer almalı (f:1)
- Bu programın da üç dönem gibi kısa bir sürede verilmesinden ziyade, öğrenim gördüğümüz dört yıl içerisinde zamana yayılarak verilmelidir (f:1)

Öneri Kategorisi: Ders Programı (f:3)

- Ders programı mümkün olduğunca haftanın birkaç gününe toplanmalı, tüm haftaya yayılmamalıdır (f: 2)
- Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin çoğu çalıştığından gündüz derslerinde devamsızlık sorunu yaşamakta ve başarısız olmaktadır. Bu nedenle dersler akşam saatlerinde yapılmalıdır (f:1)

Öneri Kategorisi: Öğretmen Adayı Seçimi (f:2)

- Öğretmenliğe yatkın kişilerin bu bölüme alınması için çalışmalar yapılmalı, adaylar büyük bir ciddiyetle incelenmeli, mesleğin hakkını verebilecek nitelikteki insanlar seçilmelidir (f:2)

Öneri Kategorisi: Fiziksel Olanaklar (f:2)

- Öğretmen adaylarının rahatça ders görebilecekleri uygun ortamlar oluşturulmalıdır (f:1)
- Öğrenci sayısı öğretim üyelerinin sayısı dikkate alınarak ona göre azaltılmalıdır (f:1)

Öneri Kategorisi: Ek Eğitimler (f:2)

- Öğretmen adaylarına bu mesleğin ne kadar önemli, ciddi bir meslek olduğu vurgulanmalıdır (f:2)

Öneri Kategorisi: Öğretim Elemanı-Öğrenci İletişimi (f:2)

- Bu programdaki kişilere öğrenci gözüyle değil, öğretmen/yetişkin gözüyle bakılmalı ve ona göre de iletişim kurulmalıdır (f:2)

Tartışma

Araştırmada öğretmen adaylarının OAÖTYLP'nin başlangıcından sonuna öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşlerindeki değişimler incelenmiştir. Ulaşılan bulgulara göre, programın başında gerçekten severek öğretmenlik yapacağına inandığını belirten 100 öğretmen adayından, 82'si (%82) "evet", 14'ü (%14) "kararsızım" ve 4'ü (%4) "hayır" ifadeleriyle sontestte bu soruyu yanıtlamışlardır. Öntestte "kararsızım" yanıtı veren 21 öğretmen adayından ise sontestte 8'i (%38.1) "evet", 9'u (%42.9) "kararsızım" ve 4'ü (%19) "hayır" seçeneklerini tercih etmişlerdir. Programın başında gerçekten severek öğretmenlik yapacağına inanmadığını belirten iki öğretmen adayından birinin yanıtı "evet", diğerinin yanıtı ise "kararsızım" şeklinde değişmiştir. Öntestte soruyu "kararsızım" ve "hayır" olarak yanıtlayan öğretmen adaylarının sontestteki yanıtlarında görülen değişimler ve başta öğretmenliği gerçekten severek yapacağına inandığını belirtenlerin büyük bir oranla (%82) programın sonunda da bu şekilde düşünüyor olmaları, kısmen de olsa sevindirici bulgulardır. Bu yargıyı öğretmen adaylarının açık uçlu sorulara verdiği yanıtlar da destekler niteliktedir. Sözelimi, öğretmen adaylarının bu konuda yöneltilen açık uçlu soruya verdikleri yanıtlara göre, programın başında 14'ü olumlu, 3'ü olumsuz yönde açıklamalar

yapmıştır. Programın sonunda ise dokuzu olumlu, ikisi olumsuz yönde değişim olduğunu belirtirken, düşüncelerinde değişme olmadığını belirten yedi öğretmen adayı ise zaten programın başında da bu mesleği severek yapacaklarına inandıklarını ve bu görüşlerinde programın sonunda herhangi bir değişim olmadığını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla OAÖTYLP'nin başlangıcından sonunda iki öğretmen adayı dışında, 15 öğretmen adayının öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu tutumlara sahip olarak mezun oldukları söylenebilir. Peker ve Tambağ (2007) da öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının bu program sayesinde olumlu yönde geliştiğine dair bulgular elde etmişlerdir.

Benzer şekilde “Öğretmenlik sizce gerçekten ciddi eğitim alınması gereken bir meslek midir?” sorusuna öntestte “evet” yanıtı veren 123 öğretmen adayından 119'u (%96.7) sontestte de soruyu aynı şekilde yanıtlamış, başta “kararsızım” ve “hayır” yanıtı veren iki öğretmen adayı da yanıtlarını “evet” olarak değiştirmiştir. Bu bulgu, OAÖTYLP'de öğretmenliğin ciddi bir meslek olduğu anlayışının yaşatıldığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Çapa ve Çil'in (2000) yaptıkları bir araştırmada da öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini sevme durumuna ilişkin ortalamalarının olumlu düzeyde olduğu belirlenmiştir. Oğuz ve Topkaya (2008) da yaptıkları araştırmada, OAÖTYLP'deki öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inançları ve tutumlarının oldukça olumlu olduğunu belirlemişlerdir. Ancak bu araştırmada başta mesleği severek yapacağını belirtenlerin sayısında, sontestte belirlenen düşüş [100'den (%81.3'ten) 91'e (%74'e)], aynı zamanda üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur da. Nitekim, açık uçlu sorulara yanıt veren 18 öğretmen adayından 15'i programın başında öğretmenliğin ciddi eğitim gerektiren bir meslek olduğunu düşündüklerini belirtirken üç öğretmen adayı bu konuda olumsuz yönde görüş belirtmiş; programın sonunda ise öğretmen adaylarının 14'ü görüşlerinde olumlu yönde, 4'ü de olumsuz yönde değişimler olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum, programa başlamadan önce öğretmenlik mesleğini yeterince tanımadan soruyu yanıtlayan öğretmen adaylarından bazılarının, aldıkları eğitim sürecinde mesleği ve zorluklarını daha yakından tanıdıkları ve bunun sonucunda da kendilerinin bu işi severek yapamayacağına hükmettiklerini akla getirmektedir. Ayrıca, görüşlerinde olumsuz yönde değişimler oluştuğunu ifade eden öğretmen adaylarının, bu değişimin nedenleri konusunda yaptıkları açıklamalar incelendiğinde, derslerin işleniş biçimi ve öğretim elemanlarının niteliği ile ilgili sorunlar yaşadıkları da söylenebilir. Öğretmen adaylarının “*Derslerimize giren hocalarımız, sınıf arkadaşlarımız, derslerin işleniş biçimi beni öğretmen olmaktan soğuttu*” (ÖA₁); “*Benim düşüncelerimle bazı öğretmenlerin bize verdikleri çok farklıydı. Ben bir şeyler öğrenmek istiyordum, bazı öğretmenlerim ne yazık ki bunu önemsemiyorlardı*” (ÖA₁₁) ve “*Değişim şu yönde oldu: Acaba ben üniversitede kalabilir miyim diye düşünmeye başladım. Çünkü burada hocalık yapan birçok öğretmenin sadece sınıfa girip çıktıklarını düşünüyordum. Bu yüzden de bu üniversiteye daha iyi hocalar yakışır diye düşündüm*” (ÖA₁₂) şeklindeki ifadeleri bu yargıyı destekler niteliktedir.

OAÖTYLP'nin başında, bu programın kendisini öğretmenlik bilgi, beceri ve değerleriyle gerçekten donatacağına inanan 78 öğretmen adayından 11'i (%14.1) “kararsızım” ve 15'i (%19.2) “hayır” şeklinde sontestte yanıtlarını değiştirmişlerdir. Programın başında bu konuda “kararsız” olan 35 öğretmen adayının sontestlerdeki yanıtları 12 (%34.3) “evet”, 15 (%42.9) “kararsızım” ve 8 (%22.9) “hayır” şeklinde değişmiştir. Soruyu başta “hayır” olarak yanıtlayan 12 öğretmen adayının 7'si (%58.3) sontestte de aynı yanıtı vermişken, bu öğretmen adaylarının 3'ü (%25) “evet”, 2'si (%16.7) “kararsızım” seçenekleriyle yanıtlarını değiştirmiştir. Başta soruyu olumsuz yönde yanıtlayan öğretmen adaylarının bazılarının yanıtlarında sontestte olumlu yönde değişimler görülmekle birlikte, bu bulgu genel olarak öğretmen adaylarının aldıkları bu eğitimi çok yeterli görmedikleri şeklinde yorumlanabilir. Öğretmen adaylarının açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar da bu yargıyı destekler niteliktedir. Öğretmen adaylarından 7'si programa olumlu tutumla; 11'i de olumsuz tutumla başladığını belirtmiştir. Programın sonunda ise bu bireylerden 7'si düşüncelerinde olumlu yönde, 2'si olumsuz yönde, 4'ü de bazı açılardan olumlu, bazı açılardan olumsuz yönde değişimler olduğunu ifade etmiş, 5 öğretmen adayı da programın sonunda düşüncelerinde herhangi bir değişim olmadığını belirtmiştir.

Peker ve Tambağ (2007) da yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının bu programda aldıkları bilgileri uygulama açısından yeterli görüp görmedikleri konusunda kararsız oldukları yönünde bir sonuca ulaşmışlardır. Aynı araştırmada, ortalama (3.4) olumlu görüşe daha yakın olmakla birlikte, öğretmen adaylarının %63.6'sı öğretim elemanlarının niteliklerini yeterli görürken, %23.5'i öğretim elemanlarını yeterli bulmadıklarını, %12.8'i de bundan emin olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra, öğretmen adaylarının derste kullanılan araç ve gereçlerin, derste kullanılan öğretim yöntemlerinin ve derste yapılan etkinlik ve uygulamaların yeterliliği konusunda da olumlu yönde görüş bildirmediği ortaya konulmuştur (Peker & Tambağ, 2007).

Programın sonunda, programla ilgili düşüncelerinde olumsuz yönde değişimler oluştuğunu ifade eden öğretmen adaylarından bazıları bunun nedenlerini, öğretmen adayı seçimine, derslerin etkili işlenemeyişine, programın kısa süreli olmasına ve programda gereksiz derslerin bulunmasına bağlamışlardır. Örneğin ÖA₅ bu konudaki düşüncelerini, *"Bu bölüme sınavla gelindi ve öğretmenliği isteyen ve istemeyen birlikte dersler işlendi. Dersler yüzeysel, bir yıl gibi kısa sürede işlendi. Ve özellikle söylüyorum, stajların öneminin üzerine düşülmediğini gördüm"* sözleriyle ifade ederken, ÖA₁₁ ise düşüncelerini *"En önemli neden bazı öğretmenlerimizin derslerine yeterince ilgi göstermemesi, gereken bilgileri verememeleri"* sözleriyle dile getirmiştir. Gerçekten de fen-edebiyat fakültelerinde eğitimle ilgili hiçbir ders almadan dört yıl boyunca öğrenim gören öğretmen adayları, OAÖTYLP ile birdenbire bir "öğretmenlik meslek bilgisi dersleri bombardımanı"na tabi tutulmaktadır. Üstelik bir öğretmen adayının *"Genelimiz çalıştığımız için ve derslerin de gündüz olması nedeni ile birçok derse katılamayışımız, hatta bazı arkadaşlarımızın bu yüzden devamsızlıktan okul uzatmaları... Yani Lisans ile Yüksek Lisans arasında bazı farklar olmalıdır, lütfen bizler artık Lisans öğrencisi değiliz, birilerinin bunun farkına varması lazım... keyif çatıttığımızdan değil kendi ekmek paramızın peşinde olduğumuzdan dolayı böyle ders devamsızlıkları ve kalmalarla uzatmalarla uğraşmak zorunda kalmak inanım çok zorumuza gidiyor"* (ÖA₇) sözleriyle belirttiği gibi, öğretmen adaylarının çoğu özel sektörde çalışmakta, bu durumda dersleri takip etme konusunda da sorunlar yaşanmaktadır. Bütün bu sorunlar bir arada düşünüldüğünde, öğretmen adaylarının OAÖTYLP'nin kendilerini öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bilgi, beceri ve değerlerle yeterince donatmadığını düşünmelerinin doğal olduğu söylenebilir.

Sonuç

Bu araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini severek yapacaklarına ve öğretmenliğin ciddi eğitim gerektiren bir meslek olduğuna dair düşüncelerinin programın başında ve sonunda genel olarak olumlu yönde olduğu, ancak bazı öğretmen adaylarının görüşlerinin programın sonunda olumsuz yönde değiştiği; öğretmen adaylarının OAÖTYLP'nin kendilerini öğretmenlik bilgi, beceri ve değerleriyle donatabileceğine dair görüşlerinde, programın sonunda olumlu yönde bazı değişmelerin yanı sıra olumsuz yönde de bazı değişmeler gerçekleştiği belirlenmiştir. Sonuçlar genel olarak incelendiğinde ulaşılan bulgulara göre, OAÖTYLP'nin öğretmen adaylarının gerek öğretmenlik mesleğine, gerekse programın kendisine yönelik bakış açılarında bir miktar değişim sağladığı söylenebilir. Öte yandan öğretmen adaylarının programın etkililiğinin artırılmasına yönelik olarak, eğitim sürecinde uygulamaya ağırlık verilmesi, öğretim programının düzenlenmesi, öğretim elemanlarının niteliklerinin artırılması, ders programlarının düzenlenmesi, öğretmen adayı seçiminin düzenlenmesi, fiziksel olanakların düzenlenmesi, öğretmen adaylarına ek eğitimler verilmesi ve öğretim elemanı-öğrenci iletişiminin güçlendirilmesi olmak üzere sekiz farklı kategoride öneriler geliştirmişlerdir.

Gerek öğretmen adaylarının geliştirdiği bu öneriler, gerekse araştırmanın genel bulguları doğrultusunda OAÖTYLP'lerin iyileştirilmesine ve bu konuda ileride yapılacak araştırmalara yönelik şu öneriler geliştirilebilir: (1) Program süresince verilen teorik bilgilerin uygulamaya dönüştürülebilmesi için önlemler alınmalı, okul deneyimi dersleri ciddiyetle ele alınıp izlenmelidir. (2) Derslerin daha etkili işlenebilmesi için öğretim elemanlarının yaptığı öğretim çalışmalarının etkililiği gerek mesleki bilgi ve beceri gerekse mesleki tutum ve değerleri açısından incelenmeli, yetersiz bulunan öğretim elemanlarının niteliğini artırmaya yönelik önlemler alınmalıdır. (3)

Eğitim fakültelerinde yürütülen bu programların ulusal çapta incelendiği araştırmalar yapılarak sorunların nedenleri ve nasıl çözülebileceği konusunda eğitimcilerin dikkati çekilmelidir. Bu programların, ihtiyaçlara yanıt verecek bir şekilde düzenlenmesinde ekipler halinde çalışılmalı, YÖK – üniversite işbirliği sağlanarak program geniş katılımlı toplantılarla tartışılmalı, ulaşılan görüş birliği doğrultusunda istikrarlı düzenlemeler yapılmalıdır. (4) Programdaki bazı dersleri okutan fen-edebiyat fakültesindeki öğretim elemanları mesleki formasyon açısından denetlenmeli, gerekirse hizmetiçi eğitime tabi tutularak bu öğretim elemanlarının nitelikleri artırılmalıdır. (5) Eğitim fakültelerinin fiziksel olanaklar, öğrenci sayısının fazlalığı ve öğretim elemanı sayısının azlığı bakımından yaşadıkları sorunların giderilmesine yönelik önlemler alınmalıdır. (6) Devamsızlık sorunlarını azaltmak için OAÖTYLP öğrencilerine burs, kredi vb. olanaklar sağlanarak ekonomik sıkıntıların azaltmaya yönelik önlemler alınmalıdır. (7) Haftalık ders programları yapılırken, öğretmen adaylarının üniversite mezunu birer yetişkin oldukları ve geçimlerini sağlamak üzere geçici farklı işlerde çalıştıkları göz önünde bulundurularak ders programları mümkün olduğunca devamlarını kolaylaştıracak biçimde düzenlenmeli, gerekirse istekli öğrenciler için akşam saatlerinde de ders yapılmalıdır. (8) Bu programlara öğrenci seçiminde titizlikle hareket edilmeli, mesleği gerçekten severek, özveriyle yapabilecek bireylerin seçilebilmesine yönelik önlemler alınmalıdır. (9) Eğitim fakültesinin lisans düzeyindeki tüm bölümlerinde buna benzer boyamsal çalışmalar yapılarak, öğretmen yetiştirme programlarının etkililiği ayrıntılı bir şekilde incelenmelidir.

Kaynakça

- Baskan, G. A. (2001). Öğretmenlik mesleği ve öğretmen yetiştirmede yeniden yapılanma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 16-25.
- Ceyhan, A. A. (2004). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 91-101.
- Çapa, Y. & Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 69 – 73.
- Gök, F. (2003). *Öğretmen yetiştirme ve istihdamı sempozyumu*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları. [Online]: <http://www.egitimsen.org.tr/belgeler/ogretmenyetistirme.doc> adresinden 9 Ekim 2008 tarihinde indirilmiştir.
- Kavak, Y., Aydın, A. & Akbaba Altun, S. (2007). *Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982-2007) (Öğretmenin üniversitede yetiştirilmesinin değerlendirilmesi)*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Yayınları, No:5.
- Lisansüstü eğitim ve öğretim yönetmeliği (1996). 01.07.1996 tarih ve 22683 sayılı Resmi Gazete, [Online]:<http://www.yok.gov.tr/mevzuat/yenimevzuat.htm> adresinden 20 Eylül 2008 tarihinde indirilmiştir.
- Oğuz, A. & Topkaya, N. (2008). Ortaöğretim alan öğretmenliği öğrencilerinin öğretmen özyeterlik inançları ile öğretmenliğe ilişkin tutumları. *Akademik Bakış*, 14, 23-36. [Online]: <http://www.akademikbakis.org> adresinden 9 Ekim 2008 tarihinde indirilmiştir.
- Özdemir Alıcı, D. (2005) Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programlarında akademik başarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Mersin Üniversitesi örneği. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 141-151.
- Peker, S. & Tambağ, H. (5-7 Eylül 2007). *Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğrencilerin bu programa ilişkin görüşleri*. 17. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde sunulmuş bildiri, Tokat.
- Şimşek, H. (2005). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-26. [Online]: <http://efdergi.yyu.edu.tr> adresinden 9 Ekim 2008 tarihinde indirilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu (2008). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programı. [Online]: <http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen.htm> adresinden 10 Ekim 2008 tarihinde indirilmiştir.